

13/1
ใส่แม่ใน

สาเหตุของความแตกต่างของความเปรียบในสามก๊กฉบับจีนกับฉบับไทย

หนังสือสามก๊กฉบับไทยเป็นการแปลจากสามก๊กฉบับจีนแบบถอดความและเรียบเรียงใหม่ตามสำนวนไทย ดังนั้นจึงมีเนื้อความบางตอนในฉบับไทยแตกต่างไปจากฉบับจีน โดยเฉพาะเนื้อหาของความเปรียบ ความแตกต่างนี้เกิดขึ้นจากผู้แปลได้ตัดแปลงและเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของความเปรียบเพื่อให้อ่านแล้วเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น จึงนับได้ว่าความแตกต่างของความเปรียบในสามก๊กทั้งสองฉบับนี้เกิดขึ้นจากกระบวนการแปลเป็นสำคัญ

ความแตกต่างของความเปรียบในสามก๊กฉบับจีนกับฉบับไทย เกิดจากสาเหตุ 3 ประการ

- 6.1 สิ่งแวดล้อม
- 6.2 วัฒนธรรม
- 6.3 ประวัติศาสตร์

6.1 สิ่งแวดล้อม

ประเทศจีนและไทยเป็นประเทศที่อยู่บนทวีปเอเชียเหมือนกัน แต่มีลักษณะที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันหลายประการ ประเทศจีนเป็นประเทศที่อยู่ทางตอนเหนือของทวีป มีพื้นที่ประมาณ 3,691,523 ตารางไมล์ (ใหญ่กว่าประเทศไทยประมาณ 18 เท่า) เนื่องจากมีพื้นที่กว้างใหญ่ ดังนั้นจึงมีลักษณะภูมิประเทศและอากาศหลายอย่าง เช่น ภาคกลางและใต้ เป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำไหลผ่าน และยังเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญ โดยเฉพาะแถบบริเวณลุ่มแม่น้ำฮวงโหและแยงซีเกียง ภาคตะวันตกเป็นที่ราบสูงมีเทือกเขามาก และภาคตะวันตกเฉียงเหนือเป็นทะเลทราย ภูมิอากาศของประเทศจีนแบ่งเป็น 4 ฤดู คือ ฤดูหนาว ฤดูใบไม้ผลิ ฤดูร้อน ฤดูใบไม้ร่วง ในฤดูหนาวอากาศแถบเหนือจะหนาวจัด มีหิมะ และน้ำในแม่น้ำจับตัวเป็นน้ำแข็ง

ส่วนประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ทางตอนใต้ของทวีป มีพื้นที่ประมาณ 198,457 ตารางไมล์ เป็นประเทศที่มีพื้นที่ดินอุดมสมบูรณ์ ภาคกลางเป็นที่ราบลุ่ม มีฝนตกชุก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบสูง ภาคเหนือและภาคใต้มีเทือกเขาอยู่พอประมาณ ภูมิอากาศของประเทศไทยมี 3 ฤดูคือ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว ส่วนใหญ่จะร้อนและมีฝนตกชุก

จะเห็นว่าภูมิประเทศและภูมิอากาศของประเทศไทยและจีนมีทั้งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น ภูมิประเทศของประเทศไทยคล้ายกับทางภาคกลางและภาคใต้ของจีน และที่มีลักษณะต่างกัน เช่น ในฤดูหนาวของประเทศไทยมีอากาศหนาวจัด มีหิมะ และน้ำในแม่น้ำจับตัวเป็นน้ำแข็ง แต่ประเทศไทยไม่มีลักษณะเช่นนี้ จากลักษณะที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันของภูมิประเทศและภูมิอากาศจึงทำให้พืชและสัตว์ของประเทศไทยและไทยคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันไปด้วย และความแตกต่างของสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยและไทยดังกล่าว เป็นสาเหตุที่ทำให้สามก๊กทั้งสองฉบับแตกต่างกันด้วย

ความแตกต่างที่เกิดขึ้นในกระบวนการแปล เรื่องสามก๊กจากฉบับจีนเป็นฉบับไทย ที่มีสาเหตุเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมมีดังนี้คือ

6.1.1 ภูมิประเทศ

6.1.2 ภูมิอากาศ

6.1.3 พืช

6.1.4 สัตว์

6.1.1 ภูมิประเทศ ความแตกต่างของสามก๊กฉบับจีนกับฉบับไทยที่มีสาเหตุเนื่องมาจากภูมิประเทศ มักเป็นภูมิประเทศที่มีเฉพาะในประเทศจีน เช่น ลีดิน ภูเข่า Tàì shān

ก. ลีดิน ดังตอนที่พรรณนาสีหน้าของเล่าเจี้ยง

จีน : 劉璋驚得面如土色，氣倒於城上。¹

แปล : เล่าเจี้ยงตกใจจนหน้าเหมือนลีดิน สลบไปบนกำแพง

¹Ló-Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:525.

ไทย : เล่าเจียงทกใจสลบลง ที่ปรึกษากับทหารทั้งปวงช่วยกันแก้พื้นดิน¹

"หน้าเหมือนสีดิน" หมายถึง หน้าซึกเป็นสีเหลือง ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบว่า เหมือนกับดินในประเทศจีนที่เป็นสีเหลือง ดินชนิดนี้อยู่แถบแม่น้ำอว่งโห หรือเรียกว่า ดินเลอส (Loess) เป็นดินที่มีเฉพาะในประเทศจีน เมื่อแปลเป็นฉบับไทยผู้แปลจึงได้ ตัดความเปรียบนี้ออกไป / ๑๐

× ข. ภูเขา Tài shān ดังตอนที่ขงเบ้งพูดกับเล่าปี่

จีน : 亮雖居虎口，安如泰山。²

แปล : แม้ว่าข้าพเจ้าอยู่ในปากเสือ ก็ยังมั่นคงเหมือนภูเขา Tài shān

ไทย : ถึงมาครว่าข้าพเจ้ามาอยู่ในปากเสือปากหมากก็มีความสบายยิ่งกว่าอยู่ใน ถ้ำอีก³

"มั่นคงเหมือนภูเขา Tài shān" หมายความว่ามั่นคงมาก ภูเขา Tài shān เป็นภูเขาใหญ่ที่อยู่ในมณฑลซานตุง เป็นภูเขาที่คนจีนรู้จักกันเป็นอย่างดี แต่คนไทยไม่รู้จัก ชื่อภูเขานี้ จึงได้เปลี่ยนข้อความนี้เป็นสำนวนอย่างไทย

๕๖๖ 6.1.2 ภูมิอากาศ ความแตกต่างของสามก๊กฉบับจีนกับฉบับไทยที่มีสาเหตุ เนื่องจากภูมิอากาศ มักเป็นภูมิอากาศที่มีเฉพาะในประเทศจีน เช่น อากาศหนาวจัด จนทำให้น้ำกลายเป็นน้ำแข็ง เกิดหิมะ และภูมิอากาศแบบฤดูใบไม้ร่วง

ก. น้ำแข็ง ตอนที่พรรณาน้ำในธารยิวสวน

จีน : 四日柔泉，其水如冰。⁴

๖๘๘ แปล : ธารสี่ชื่อยิวสวน น้ำในธารเหมือนน้ำแข็ง

¹ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 225.

² Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:361.

³ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 906.

⁴ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:712.

ไทย : ขารสีชื่อยิวสวน น้ำนั้นเย็น สีขาว¹

"ขารเหมือนน้ำแข็ง" เป็นความเปรียบเทียบที่เปรียบเทียบความเป็นของน้ำในขารว่าเย็นเหมือนน้ำแข็ง เมื่อแปลเป็นฉบับไทยกล่าวแต่เพียงว่าน้ำนั้นเย็นและมีสีขาว ไม่ได้กล่าวเปรียบเทียบเหมือนกับในฉบับจีน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในประเทศไทยสมัยที่แปลเรื่องสามก๊กยังไม่มียิวสวนเข้ามาในประเทศไทย ดังนั้นคนไทยในสมัยนั้นยังไม่รู้จักน้ำแข็ง

ข. หิมะ ตอนที่พรรณานางสี้อกราบทูลที่มีเข้ามาในวัง

จีน : 此時遠近造急表文，一似雪片，往來使者，聯絡不絕²

แปล : ขณะนี้มีหนังสือออกเรื่องควมมากจากที่ไกลที่ไกล เหมือนกับเกิร์คหิมะ ทหารที่เข้ามาทูลรายงานก็เนื่องกันมาได้ขาดสาย

ไทย : อนึ่ง หนังสือออกก็เนื่องมาแต่ทิศเหนือทิศใต้ทุกวันมิได้ขาด³

"เหมือนกับเกิร์คหิมะ" เป็นความเปรียบเทียบที่เปรียบเทียบจำนวนจดหมายที่เข้ามาในวังอย่างมากมายว่าเหมือนกับเกิร์คหิมะ เมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลได้ตัดความเปรียบนี้ออกไป ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในประเทศไทยไม่เคยมีหิมะตก ดังนั้นคนไทยในสมัยนั้นจึงไม่รู้จักหิมะ

ค. ฤดูใบไม้ร่วง ดังตอนที่จีนตีพุกกับโจโฉ แล้วกล่าวถึงอ้วนซงและอ้วนกำ

จีน : 以明公之威，擊疲憊之衆，如迅風之掃秋葉也。⁴

แปล : ด้วยอำนาจของท่าน การโจมตีทหารที่อ่อนล้านี้จะเหมือนลมพายุพัดกวาดใบไม้ในฤดูใบไม้ร่วง

¹ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 613.

² Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:939.

³ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 1040.

⁴ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:259.

ไทย : ขอโทษไปทีเอาเมืองกจิ๋ว อ้วนซงก็จะเป็นกังวลหลังจะยกมารบพุ่งกับท่าน อ้วนกำก็จะตีกระหนาบมา แซ่ฮ้วนครั้งนี้อุปมาเหมือนใบไม้แห้งอันหล่นเมื่อ เทศกาลแล้ง¹

ความเปรียบในฉบับจีนเป็นการ เปรียบเทียบตัวละครที่มีกำลังน้อยและอ่อนแอ เหมือนกับใบไม้ในฤดูใบไม้ร่วง ประเทศไทยเป็นประเทศแถบเส้นศูนย์สูตรจึงอยู่ใน เขตร้อน ปีหนึ่งมี 3 ฤดูคือ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว ส่วนฤดูใบไม้ร่วงเป็นฤดูหนึ่งของ ประเทศในเขตอบอุ่น ในเมื่อประเทศไทยไม่มีฤดูใบไม้ร่วงคั้งนั้นจึงไม่มีคำ ๆ นี้ใช้ มาแต่โบราณ ผู้แปลจึงเปลี่ยนจาก "ฤดูใบไม้ร่วง" เป็น "เทศกาลแล้ง" เทศกาลแล้ง หมายถึง ฤดูร้อนนั่นเอง ซึ่งเป็นฤดูที่คนไทยรู้จักกันเป็นอย่างดี

132 6.1.3 พืช ความแตกต่างของสามก๊กฉบับจีนกับฉบับไทย ที่มีสาเหตุเนื่อง มาจากพืช มักเป็นพืชที่มีเฉพาะในประเทศจีน เช่น ต้นชู้ตันเล่อ นอกจากนี้อาจเป็น ความเปรียบที่เปรียบกับพืช แต่เป็นความเปรียบที่มีแนวคิดในการ เปรียบเทียบต่างไป จากไทย เช่น เปรียบกับต้นฝ้าย

ก. ต้นชู้ตันเล่อ คั้งตอนที่ซี้ซี้พูดกับเล่าปี่

จีน : 庶曰：『某樗櫟庸材，何敢當此重譽。』²

แปล : ซี้ซี้ตอบว่า "ความสามารถของข้าพเจ้าเหมือนต้นชู้ตันเล่อ ไม่อาจรับเกียรติ ที่ยิ่งใหญ่"³

ไทย : ซี้ซี้จึงตอบว่า ท่านจะมาเสียใจละความเพียรนั้นหาควรไม่ ถึงว่าข้าพเจ้า จะจากท่านไซ้จะสิ้นผู้มีสติปัญญานั้นหาไม่ จงอุทิศสำหรับเสาะหาผู้มีปัญญา ก็จะได้อยู่³

"ความสามารถของข้าพเจ้าเหมือนต้นชู้ตันเล่อ" เป็นความเปรียบที่เปรียบ- เทียบตัวละครที่ไม่มีสติปัญญาและความสามารถว่าเหมือนต้นชู้ตันเล่อ เมื่อแปลเป็น

¹ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 668.

² Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:291.

³ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 759.

ฉบับไทย ผู้แปลได้ตัดความเปรียบนี้ออกไป ทั้งนี้เป็นเพราะประเทศไทยไม่มีต้นชูและต้น
เลอ

ข. ต้นฝ้าย ดังตอนที่ซุนเซ็กพูดกับนางงอฮูฮิน

จีน : 策笑曰：『兒自幼隨父出征，殺人如麻。』¹

แปล : ซุนเซ็กหัวเราะแล้วพูดว่า ลูกตามบิดาไปรบฆ่าคนตายเหมือนต้นฝ้าย

ไทย : ซุนเซ็กได้ฟังดังนั้นก็หัวเราะ แล้วว่าข้าพเจ้าไปทัพกับบิดาก็ได้ฆ่าพันผู้คนเสีย
เป็นอันมาก อุปมาเหมือนเมล็ดงาพื้นที่จะนับได้²

"ฆ่าคนตายเหมือนต้นฝ้าย" เป็นความเปรียบที่เปรียบเทียบว่าฆ่าคนได้มาก-
มายเหมือนต้นฝ้าย เมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลได้เปลี่ยนเป็น "ฆ่าพันผู้คนเสียเป็น
อันมาก อุปมาเหมือนเมล็ดงาพื้นที่จะนับได้" ที่เกินดังนี้เพราะคนไทยไม่นิยมเปรียบเทียบ
จำนวนที่มีมากเหมือนต้นฝ้าย ผู้แปลจึงได้เปลี่ยนเนื้อหาของความเปรียบนี้มาเป็นการ
เปรียบเทียบอย่างไทย เพราะคนไทยมักจะเปรียบเทียบจำนวนที่มีมากเหมือนเมล็ดงา

6.1.4 สัตว์ ความแตกต่างของสามก๊กฉบับจีนกับฉบับไทย ที่มีสาเหตุ
เนื่องมาจากสัตว์ มักเป็นสัตว์ที่มีเฉพาะในเขตประเทศจีน เช่น หม่าป่า ปลาวาฬ

ก. หม่าป่า ดังตอนที่คันเต๋งพูดกับโจโฉ

จีน : 陳登密諫操曰：『呂布豺狼也，勇而無謀。』³

แปล : คันเต๋งกระซิบโจโฉว่า ลิโป้เป็นหม่าป่า กล้าหาญแต่หาปัญญามิได้

ไทย : คันเต๋งจึงกระซิบโจโฉว่า อันลิโป้นี้เป็นคนหยาบซ่า เหมือนหนึ่งสัตว์เศรษฐกิจ
มีแต่กำลังหาปัญญามิได้⁴

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:234.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน); สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 595.

³ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:137.

⁴ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 337.

"ลิโป้เป็นหมาป่า" เป็นความเปรียบเทียบที่เปรียบเทียบว่าตัวละครมีนิสัยใจคอ โทศร้ายและเจ้าเล่ห์เหมือนหมาป่า เมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลได้เปลี่ยนเป็น "อันลิโป้เป็นคนหยาบซ่าเหมือนหนึ่งสัตว์เคร่งจวน" ที่เป็นดังนี้เพราะหมาป่าเป็นสัตว์ที่อยู่ในเขตประเทศหนาว ดังนั้นคนไทยจึงไม่รู้จักผู้แปลจึงเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของความเปรียบไปให้มีความหมายกว้างกว่าเดิม กล่าวคือไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นสัตว์ชนิดใด

ข. ปลาวาฬ ดังตอนที่ทหารปรึกษากัน

จีน : 江北百萬之衆，虎踞鯨吞，不爭都督如此，倘曹兵一至，如之奈何？¹

แปล : ทางฝ่ายเหนือมีทหารถึงร้อยหมื่น ท่าท่าคั่งเลือกกระโจนตะครุบเหยื่อ ปลาวาฬอ้าปากจะชุกกินเหยื่อ ไม่นึกเลยว่าแม่ทัพของเราจะมาเป็นเช่นนี้ ถ้าใจโงกทัพบาจะทำประการใด

ไทย : ครั้งนี้จิวอี้เป็นแม่ทัพออกมาปกป้องอยู่ แม่โจโจรูกี้จะยกมารบ เราก็จะได้รับความซัดสน²

"ท่าท่าคั่งเลือกจะกระโจนตะครุบเหยื่อ ปลาวาฬอ้าปากจะชุกกินเหยื่อ"

เป็นความเปรียบเทียบที่เปรียบเทียบท่าที่ของฝ่ายซัดศึกที่มีกำลังมากแล้วเตรียมจะเข้าโจมตี เมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลได้ตัดความเปรียบนี้ออกไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้องการให้การดำเนินเรื่องรวดเร็ว และประเทศไทยไม่มีปลาวาฬเหมือนในประเทศจีน จึงได้ตัดความเปรียบนี้ทิ้งไป เพราะเกรงว่าคนไทยจะไม่เข้าใจ ปลาวาฬเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม อยู่ในเขตนหนาวและแถบทะเลลึก

6.2 วัฒนธรรม

เสวี่ยรโกเศศ ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "วัฒนธรรม" ไว้ในหนังสือ การศึกษาเรื่องประเพณีไทย ว่า

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:389.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 963.

วัฒนธรรมตามความหมายของวิชามานุษยวิทยาได้แก่อันเป็นวิถีชีวิตของสังคม คนในสวนรวมของสังคม จะคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร มีความเชื่ออย่างไร ก็แสดง ออกให้ปรากฏเห็น เป็นรูปภาพๆ ประเพณี กิจการงาน การเล่น ศาสนา เป็นต้น ตลอดจนเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ ที่คนในสวนรวมสร้างขึ้น เช่น สิ่งอันจำเป็นแก่ชีวิตและการครองชีพ มีเรื่องปัจจัยสี่ เครื่องมือ เครื่องใช้ เหล่านี้เป็นต้น¹

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมนั้นหมายถึงวิถีชีวิตของคนในสังคม ทั้งยังรวมถึงสิ่งของเครื่องใช้ และความเชื่อของคนในสังคมด้วย

ความแตกต่างของสามก๊กฉบับจีนและฉบับไทยที่เกิดขึ้นในกระบวนการแปล ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากวัฒนธรรมที่จะยกมากล่าวในข้อนี้ คือ

- 6.2.1 เครื่องมือเครื่องใช้
- 6.2.2 คติความเชื่อ
- 6.2.3 ทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ

6.2.1 เครื่องมือเครื่องใช้ ความแตกต่างของสามก๊กฉบับจีนกับฉบับไทย ที่มีสาเหตุเนื่องมาจากเครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่ ภาชนะ อาวุธ เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย

ก. ภาชนะ คังทอนที่อ่องเก่งพุกกับเกี่ยววูย

จีน : 魏與吳蜀，已成鼎足之勢。汝界次入寇，可也。²

แปล : เมืองวูย เมืองงอ เมืองจก สภาพเป็นคังซา Ding เหตุไฉนยังจะมา รุกรานกันอีกเล่า?

¹ เสฐียรโกเศศ (นามแฝง), การศึกษาเรื่องประเพณีไทย (พระนคร : ราชบัณฑิตยสถาน, 2514), หน้า 5.

² Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:892.

ไทย : เมืองวูยกก เมืองกังคัง เมืองเสฉวน สามเมืองนี้ตั้งอยู่เหมือนก้อนเส้า ถ้าต่างคนต่างอยู่ก็มีความสุข เหตุอันใดท่านจึงยกกองทัพมาตีเรา¹

"เป็นเหมือนสภาพของชา Ding เป็นความเปรียบที่เปรียบเทียบ เมืองทั้งสามที่เป็นอิสระและคอยคุ้ยเขี่ยกันอยู่ว่าเหมือนกับสภาพของชา Ding เมื่อแปลเป็นฉบับไทยผู้แปลเปลี่ยนเป็น "สามเมืองนี้ตั้งอยู่เหมือนก้อนเส้า" ที่เป็นดังนี้ เพราะประเทศไทยไม่มี Ding ซึ่งเป็นภาชนะชนิดหนึ่งคล้ายกระปุก มีสามขา สองหู ผู้แปลจึงเปลี่ยนจาก "ชา Ding" เป็น "ก้อนเส้า" ซึ่งหมายถึงก้อนหินที่ใช่เป็น หลักทางเตา และเป็นของใช้ที่คนไทยรู้จัก

ข. อาวุธ ดังตอนที่ขงเบ้งพบกับเล่าปี่

จีน : 孔明曰：『主公寬心，只顧準備窩弓以擒猛虎，安排香餌以釣鰲魚，等周瑜到來，他便不死，也九分無氣。』²

แปล : ขงเบ้งพูดว่า "ขอให้นายท่านทำใจให้สบาย เพียงแค่อุบายให้ 'เตรียมขุดหลุม ขึ้นธนูเพื่อจับเสือก เตรียมเหยื่อหอม ๆ เพื่อตกปลา' คอยให้จิวอี้มาถึง ครั้งนี้ถ้าไม่ตายก็คงแทบจะไม่รอดเป็นแน่แท้"

ไทย : ขงเบ้งจึงว่า ท่านอย่าวิตกเลย อันการครั้งนี้เราจำต้องคิดไว้ให้พร้อมเหมือน ขุดแร่ดักเสือก เหยื่อหอม ๆ เพื่อตกปลา จะนิ่งไว้คอยแลเห็นตัวเสือกปลาผู้จึงจะจับ ทำการนั้นไม่ได้ อันจิวอี้ครั้งนี้เห็นจะแพ้ความคิดเราตรอมใจตายเป็นมันคง³

"เตรียมขุดหลุมขึ้นธนูเพื่อจับเสือก" เป็นความเปรียบโดยนัย ที่เป็นการเปรียบเทียบว่าถ้าจะคิดกำจัดศัตรูต้องเตรียมการให้พร้อมเหมือนกับเตรียมขุดหลุมและขึ้นธนูเพื่อจับเสือก เมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลได้เปลี่ยนแปลงเป็น "เหมือนขุดแร่ดักเสือก" ที่เป็นดังนี้เพราะคนไทยไม่นิยมจับสัตว์แบบขุดหลุมดักสัตว์ และจับสัตว์ด้วยการ

¹ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 949.

² Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:446.

³ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 53.

ใช้ชุนเป็นอาวุธ ชุนเป็นอาวุธที่นิยมใช้ในประเทศจีน แต่ประเทศไทยในสมัยโบราณนิยมใช้มีดหรือดาบมากกว่า ดังนั้นผู้แปลจึงเปลี่ยนจาก "ซุคหลุมขึ้นชุน" มาเป็น "ซัดแรวักก เลือ" เพราะแรวเป็นเครื่องมือคักสัตว์ที่คนไทยรู้จักกันดี

ค. เครื่องดนตรี ดังตอนที่ขงเบ้งทำกลลวงทัพสุมาอี้

จีน : 孔明乃披鶴氅，戴絳巾，引二小童攜琴，一張於城上敵樓前，凭欄而坐，焚香操琴。¹

แปล : ขงเบ้งสวมเสื้อครุยขนนก โทกศีรษะ ให้เด็กน้อยสองคนยกซิมขึ้นไปนั่งบนกำแพง แลตั้งกระดางซุบซุซาไว้เบื้องหน้า พลังคีซิมเล่นอย่างเพลิกเพลิน

ไทย : ขงเบ้งก็แต่งตัวอาโถง พาเด็กน้อยสองคนขึ้นไปบนหอรบ ให้เด็กนั้นถือกระบี่คนหนึ่ง คนหนึ่งถือเสี้ยนอยู่ทั้งสองข้าง แลตั้งกระดางซุบซุซาไว้ข้างหน้าก็นั่งตีคกระบี่จับปี² เล่นอยู่²

ในตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าในฉบับจีนกล่าวว่าขงเบ้งนั่งคีซิมอยู่บนกำแพงเมือง เมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลเปลี่ยนจาก "คีซิม" มาเป็น "คีคกระบี่จับปี" ที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะซิมเป็นเครื่องดนตรีจีนที่ยังไม่แพร่หลายในประเทศไทยในสมัยนั้น ผู้แปลจึงเปลี่ยนมาใช้ "กระบี่จับปี" ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีไทยที่มีมาแต่โบราณ และคนไทยรู้จักกันดี

ง. เครื่องแต่งกาย ดังตอนที่ขงเบ้งพุกกับซุนนาง

จีน : 孔明笑曰：『吾擒此人，如囊中取物耳。』³

แปล : ขงเบ้งหัวเราะแล้วพูดว่า ข้าจะจับอ้ายคนนี้ เหมือนกับล้วงกระบี่หยิบของ

ไทย : ขงเบ้งหัวเราะแล้วพูดว่า คนทั้งปวงอย่าสงสัยเลย ทำไมกับจะจับตัวเบ้งเอ็งเอ็ง เหมือนหนึ่งไขกุญแจหยิบทอง⁴

¹Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:770.

²เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 719.

³Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:701.

⁴เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 591.

ในฉบับจีนเปรียบเทียบการจะจับตัวเป้งเฮ็กนั้นง่ายคล้ายเหมือนกับล้วงกระบี่เหยียบของ เมื่อแปลเป็นฉบับไทยผู้แปลเปลี่ยนเป็น "เหมือนหนึ่งไขกุกูญแจเหยียบทอง" ที่เป็นคังนี้เพราะคนไทยสมัยนั้นยังนั่งโจงกระเบน หมี่ผ้าแถบ คังนั้นจึงไม่มีกระบี่ในรูปแบบใด เช่น กระบี่กางเกง กระบี่ถือ ถ้าจะเก็บของไว้กับตัวก็เก็บไว้ในชายพกหรือเก็บของไว้ที่อื่น ซึ่งอาจเก็บไว้ในได้ ได้เป็นถุงยาว ๆ ใหญ่บ้างเล็กบ้าง สำหรับใส่เงินหรือสิ่งของ โดยมากใช้คาดเอว¹

6.2.2 คติความเชื่อ คติความเชื่อของคนไทยและคนจีนที่เหมือนกันคือเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น เทวดา ผี นอกจากนี้ยังมีคติความเชื่อที่คนจีนและไทยมีต่างกัน เช่น ความเชื่อในหยินและหยาง ความเชื่อเรื่องนางฟ้าบนดวงจันทร์ และความเชื่อในเรื่อง *Tiān*

ก. ความเชื่อในหยินและหยาง คังในข้อความในจดหมายขงเบ้งถึงโจจิ้น

จีน : 切謂夫為將者，能去能就，能柔能剛，能進能退，能弱能強，不重如山岳，難知如陰陽，無窮如天地，充實如太倉，浩測如四海，眩曜如三光。²

แปล : โบราณว่าไว้ว่า ผู้ที่จะเป็นแม่ทัพนั้นต้องนำได้ตามได้ ผ่อนปรนได้เอาชนะได้ รุกได้ถอยได้ อ่อนได้แข็งได้ ไม่สิ้นคลอนคังกุกูเขา ยากที่จะหยั่งรู้ได้คัง หยินและหยาง มีมีที่สิ้นสุดคังฟ้าแลดิน (ความรู้) เต็มเปี่ยมคังฉางหลวง กว้างขวางคังทะเลสี สว่างไสวคังแสงทั้งสาม

ไทย : คัวยโบราณท่านว่าไว้แต่ก่อนมาว่า ถ้าผู้ใดจะเป็นแม่ทัพถือพลทหารไปทำการสงครามนั้น ให้พึงรู้ลักษณะในกลศึกจงทุกประการ อนึ่งให้มีสติปัญญา รู้ผ่อนปรนแก้ไข เอาชนะเป็นต้น³

¹พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525, หน้า 371.

²Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:810.

³เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 788.

"เข้าใจยากคังหยินแลหยาง" เป็นความเปรียบเทียบที่เปรียบเทียบบุคลิกที่ดีของแม่ที่หวังว่าต้องเป็นคนที่เข้าใจยากหรือลึกซึ้งเหมือนกับหยินและหยาง หยินและหยางเป็นปรัชญาความเชื่อของจีนโบราณ ที่เชื่อว่าทุกสิ่งในโลกต้องอยู่เป็นคู่ เช่น หญิงคู่กับชาย มีคู่กับสว่าง ชาวคู่กับดำ ฯลฯ คนไทยไม่มีความเชื่อในหยินและหยาง ดังนั้นผู้แปลจึงได้ตัดความเปรียบเทียบนี้ออกไป

ข. ความเชื่อเรื่องนางฟ้าบนดวงจันทร์ ดังตอนที่พรรณนาความงามของนางเตียวเสียน

จีน : 良久，見貂蟬分花拂柳而來，果然如月宮仙子，泣謂布曰：『我雖非王司徒親女，然待之如已出。』¹

แปล : ลึกครุ่นหนึ่งก็เห็นนางเตียวเสียนแหวกพุ่มดอกไม้ออกมา เหมือนกับนางฟ้าบนดวงจันทร์ นางร้องไห้แล้วพูดกับลิโป้ว่า "แม่ข้าพเจ้าจะมีไชบุตรแท้ ๆ ของท่านเองอุน แต่ท่านเองอุนก็รักและปฏิบัติต่อข้าพเจ้าเหมือนบุตรในอุทร"

ไทย : ฝ่ายนางเตียวเสียนก็ลงไปตามลิโป้ ครั้นขึ้นไปบนที่นั่งเย็นปากสระ แลนัยน์ตานั้นชำเลืองแลดูคันทางซึ่งตั้งโต๊ะจะมานั้น แลก็ทำอุบายเข้ากอดเท่าลิโป้ไว้ แล้วร้องไห้ว่า ข้าพเจ้าเป็นบุตรเลี้ยงท่านเองอุน ท่านเองอุนรักข้าพเจ้าเหมือนหนึ่งบุตรในอุทร²

"เหมือนกับนางฟ้าบนดวงจันทร์" เป็นความเปรียบเทียบที่เปรียบเทียบตัวละครที่มีความงามมากกว่าเหมือนกับนางฟ้าบนดวงจันทร์ คนจีนในสมัยโบราณเชื่อว่าบนดวงจันทร์มีเทวดาและนางฟ้าอยู่ ดังได้มีเทศกาลไหว้พระจันทร์ประจำปี เพราะเชื่อว่าพระจันทร์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีเทวดาและนางฟ้าสิงสถิตอยู่ แต่คนไทยไม่มีความเชื่อเช่นนี้ ดังนั้นเมื่อแปลเป็นฉบับไทยผู้แปลจึงได้ตัดความเปรียบเทียบนี้ออกไป

ค. ความเชื่อในเรื่อง Tiān ดังตอนที่โจโฉรำพึงเมื่อถูกแอกถึงแก่ความตาย

¹Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:63.

²เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 155.

จีน : 操待祭之，大哭曰：『奉孝死，乃天喪吾。』¹

แปล : โจโฉให้แต่งศพแล้วทำให้เป็นอย่างมากพลางพูดว่า กุยก์แกถึงแก่ความตาย
เหมือน Tiān มาทำลายชีวิตเรา

ไทย : โจโฉจึงให้จุกฐูปเทียบเช่นศพกุยก์แกแล้วร้องไห้ร่ำว่าครั้งนี้กุยก์แกถึงแก่ความ
ตาย อุปมาเหมือนเทวดาทำลายชีวิตเราเสีย²

"เหมือน Tiān มาทำลายชีวิตเรา" เป็นความเปรียบเทียบที่เปรียบเทียบ
ความทุกข์ใจที่เกิดขึ้นเพราะมีเพื่อนร่วมงานเสียชีวิตลงเหมือนกับ Tiān มาทำลาย
ชีวิต Tiān ในความเชื่อของคนจีนนั้นหมายถึง อำนาจสูงสุดที่กำหนดทุกสิ่งทุก
อย่างในโลกมนุษย์โดยเฉพาะ โชคชะตา และความเป็นไปของมนุษย์ และสิ่งใดที่
กำหนดแล้ว มนุษย์จะเลี่ยงไม่ได้เลย เพราะสิ่งที่ Tiān กำหนดนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง
และยุติธรรมที่สุดแล้ว เมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลได้เปลี่ยนเป็น "อุปมาเหมือน
เทวดาทำลายชีวิตเราเสีย" ที่เป็นดังนี้ก็เพราะคนไทยภาคกลางไม่คุ้นกับความเชื่อในเรื่อง tiān
จึงได้เปลี่ยนเป็น "เทวดา" ซึ่งเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติที่คนไทยรู้จักกันดี นอกจาก
เปลี่ยนแปลงดังในตัวอย่างข้างต้นแล้ว ในฉบับไทยยังมีการ เปลี่ยนแปลงจากความเชื่อ
ในเรื่อง Tiān เป็นความเชื่อในพุทธศาสนาอีกด้วย ดังตอนที่โจโฉพูดกับตันตง

จีน : 吾屈身卓者，欲乘³間圖之，為國除害耳，今事
不成，乃天意也！

แปล : ซึ่งเราไปอยู่ด้วยตั้งโต๊ะนั้น ก็หวังหาโอกาสกำจัดมันเพื่อชาติบ้านเมือง
บัดนี้การไม่สำเร็จ เป็นเพราะ Tiān บันดาล

ไทย : อันเราไปอยู่ด้วยตั้งโต๊ะนี้ก็หวังจะล้างมันเสีย ซึ่งไม่สมคิดตั้งนี้ก็เป็นกรรม
ของเรา⁴

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:270.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 704.

³ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:33.

⁴ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 77.

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าในฉบับจีนกล่าวว่า การงานที่ไม่สำเร็จนั้นเป็นเพราะ Tiān บันดาล เมื่อแปลเป็นฉบับไทยผู้แปลได้เปลี่ยนเป็น "ทั้งนี้ก็เพราะกรรมของเรา" ซึ่งเป็นความเชื่อในพุทธศาสนาที่คนไทยเข้าใจกันดี การที่ผู้แปลได้เปลี่ยนแปลงเนื้อหาจากความเชื่อเรื่อง Tiān มาเป็นความเชื่อในพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาของคนไทยมาเป็นเวลานาน ดังนั้นพุทธศาสนาจึงมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อวรรณคดีหลายเรื่อง แม้เมื่อแปลสามก๊กเป็นฉบับไทยก็มีการแทรกความเชื่อและคำสอนในพุทธศาสนาเข้าไปในเรื่องด้วย ดังตอนที่ซ่งเบ้งกล่าวถึงทหารลुकตักกุกจีน : 使烏戈國之人不留種類者，是吾之大罪也！¹

แปล : ซึ่งทำให้ทหารลुकตักกุกตายเสียสิ้นนี้ เป็นโทษอันใหญ่หลวงของข้า

ไทย : บัดนี้ทหารลुकตักกุกที่มีฝีมือพากันตายเสียในเพลิงนี้สิ้น เราก็คิดถึงโทษตัวสังเวชใจนัก เคชะผลที่เราตั้งใจหาราชการสนองพระคุณเจ้าโดยสุจริต ขออย่าให้เป็นเวรต่อกันสืบไปเลย²

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าในฉบับไทยได้เพิ่มเติมคำสอนในพุทธศาสนาที่สอนไม่ให้จองเวรหรือพยายามต่อกัน ในข้อความว่า "ขออย่าให้เป็นเวรต่อกันสืบไป" คำสอนนี้เป็นคำสอนที่ขัดกับคำสอนของคนจีนโบราณที่มักจะสอนให้ล้างแค้นศัตรู และถือกันว่าการล้างแค้นหรือแก้แค้นให้แก่ผู้มีพระคุณหรือเพื่อนร่วมสาบานเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งที่พึงปฏิบัติ

6.2.3 ทัศนะเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ คนแต่ละชาติมักมองเห็นความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไป ความแตกต่างของสามก๊กฉบับจีนกับฉบับไทยที่มีสาเหตุเนื่องมาจากทัศนะเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ได้แก่

- ก. ทัศนะเกี่ยวกับอวัยวะ
- ข. ทัศนะเกี่ยวกับสัตว์
- ค. ทัศนะเกี่ยวกับพืช
- ง. ทัศนะเกี่ยวกับของมีค่า

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:727.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 640.

ก. ทัศนะเกี่ยวกับอวัยวะ ดังตอนที่เล่าปี่ว่าฟัง

จีน : 見此二姪，能不斷腸！¹

แปล : ได้เห็นหลานทั้งสอง จะไม่ให้รู้สึกไส้ขาดได้อย่างไรเล่า

ไทย : เรายังได้เห็นหลานทั้งสองคนก็ให้เป็นทุกข์ตั้งหนึ่งจะขาดใจตาย²

"ไส้ขาด" เป็นสำนวนความเปรียบที่ใช้เปรียบเทียบสภาวะจิตใจของตัวละครที่เป็นทุกข์ใจว่าเหมือนกับไส้ขาด คนจีนในสมัยโบราณถือว่าท้องเป็นอวัยวะที่สำคัญและยังเป็นศูนย์กลางของความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ดังนั้นหากอวัยวะภายในท้องขาดหรือถูกทำลาย ก็ความรู้สึกเป็นทุกข์เป็นอย่างมาก เพราะท้องเป็นศูนย์กลางของความรู้สึกของคน ส่วนคนไทยถือว่าใจเป็นศูนย์กลางของความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ เช่นมีคำที่แสดงความรู้สึกและใช้กับคำว่า "ใจ" เช่น เจ็บใจ น้อยใจ เสียใจ ดีใจ ฯลฯ ดังนั้นเมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลจึงเปลี่ยนจาก "ไส้ขาด" เป็น "ขาดใจ" ซึ่งเป็นสำนวนไทยที่ใช้ในการพรรณนาความรู้สึกทุกข์ใจ หรือพรรณนาสภาพของคนตาย

ข. ทัศนะเกี่ยวกับสัตว์ ดังตอนที่เทียบหยกพบกับโจโฉ

จีน : 今日又與之兵：此放龍入海，縱虎歸山也！³

แปล : บัดนี้ยังปล่อยให้ยกทัพไปอีกอย่างนี้ เหมือนกับปล่อยมังกรลงทะเล ปล่อยเสือกลับภูเขา

ไทย : ท่านไว้ใจให้เล่าปี่เป็นแม่ทัพไปครั้งนี้ อุปมาเหมือนปล่อยเสือเข้าป่า และปล่อยจระเข้ลงในน้ำ⁴

"เหมือนปล่อยมังกรลงทะเล ปล่อยเสือกลับภูเขา" เป็นความเปรียบที่เปรียบเทียบการปล่อยตัวละครที่มีความสามารถและยังเป็นศัตรูออกไปเหมือนกับปล่อยมังกรลงทะเล ปล่อยเสือกลับภูเขา คนจีนและไทยเชื่อว่าเสือเป็นสัตว์ที่ร้าย ดังนั้น

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2: 648.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 489.

³ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1: 172.

⁴ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 432.

ในที่นี้จึงไม่เปลี่ยนความเปรียบเทียบที่เปรียบกับเสือเพราะมีความเชื่อเหมือนกัน แต่ได้เปลี่ยนแปลงปรับทไปบ้างคือ เปลี่ยนจาก "กสิณภูเขา" มาเป็น "เข้าป่า" ที่เป็นดังนี้เพราะในประเทศจีนมีเทือกเขามากมาย ดังนั้นสัตว์ป่าที่ดุร้ายจึงมักอาศัยอยู่บนภูเขา ส่วนประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพื้นที่ราบลุ่ม มีป่าไม่มาก ดังนั้นสัตว์ป่าในประเทศไทยจึงมักอาศัยอยู่ในป่า ส่วนความเปรียบเทียบที่เปรียบว่า "เหมือนปล่อยมั่งกรลงทะเล" ผู้แปลเปลี่ยนเป็น "ปล่อยจระเข้ลงในน้ำ" ที่เป็นดังนี้ก็เพราะคนไทยไม่มีความเชื่อเกี่ยวกับมังกร มังกรเป็นสัตว์ในเทพนิยายจีน คนจีนถือว่ามังกร เป็นสัตว์ที่มีอำนาจอิทธิฤทธิ์เหนือธรรมชาติ และยังเป็นสัญลักษณ์ของกษัตริย์ด้วย ผู้แปลจึงได้เปลี่ยนจาก "มังกร" เป็น "จระเข้" เพราะจระเข้เป็นสัตว์เลื้อยคลานที่อยู่ในเขตร้อน ซึ่งคนไทยรู้จักดีและเชื่อว่าจระเข้เป็นสัตว์ร้ายที่ไม่ดีและเลี้ยงไม่เชื่อ

ค. ทัศนะเกี่ยวกับพืช ดังตอนที่ลิโป้พบกับตั้งโต๊ะ

จีน : 呂布挺身出曰：『父親勿慮，關外諸侯，希視之如草芥』¹

แปล : ลิโป้ลุกขึ้นแล้วพูดว่า "บิดาท่านอย่าได้วิตกเลย พวกหัวเมืองชั้นนอกที่ยกมานี้ ข้าพเจ้าลิโป้เห็นมันเหมือนคันหญ้าแพรก

ไทย : ลิโป้จึงว่า ซึ่งหัวเมืองยกมาทั้งนี้เปรียบเหมือนแมลงเม่า ข้าพเจ้าจะขออาศัยยกทัพออกไปฆ่าเสีย อย่าให้ท่านวิตกเลย²

"มันเหมือนคันหญ้าแพรก" เป็นความเปรียบเทียบที่เปรียบเทียบเข้าศึกที่ยกทัพมาว่า ไม่มีความสามารถ และไม่สำคัญเหมือนคันหญ้าแพรก คนจีนเห็นว่าคันหญ้าเป็นพืชที่ไม่สำคัญ ไม่มีค่า แต่คนไทยไม่ได้มีทัศนคติเช่นนี้ ดังนั้นเมื่อแปลเป็นฉบับไทยจึงได้เปลี่ยนจาก "คันหญ้าแพรก" เป็น "แมลงเม่า" ซึ่งเป็นสัตว์ที่คนไทยรู้จักกันดี และยังมีสำนวนว่า แมลงเม่าเข้าสู่กองไฟ ซึ่งหมายถึงเข้าไปสู่ที่ตายเอง

ง. ทัศนะเกี่ยวกับของมีค่า ดังตอนที่โจโฉพบกับแม่ของซีซี

¹ Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:38.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 87.

จีน : 助逆臣劉備，背叛朝廷，正猶美玉落於汗泥之中。¹

แปล : ช่วยเหลือเล่าปี่อันเป็นขุนนางขบถ เป็นการขบถต่อราชบัลลังก์ เหมือนหยกงามตกไปอยู่ในนม

ไทย : ไปอยู่ด้วยเล่าปี่ อันเป็นขบถต่อแผ่นดินหาควรไม่ ประจุหนึ่ง เอาแก้วไปทิ้งไว้ในนม²

"เหมือนหยกงามตกอยู่ในนม" เป็นความเปรียบเทียบที่เปรียบเทียบตัวละครที่ดี และมีค่าแต่ไปช่วยเหลือคนขบถว่าเหมือนหยกงามตกอยู่ในนม คนจีนถือว่าหยกเป็นของหายากและเป็นของที่มีค่ามีราคา จึงได้นำไปเปรียบเทียบกับตัวละครที่ดีและมีคุณค่า แต่คนไทยมิได้มีทัศนคติเช่นนี้ ดังนั้นเมื่อแปลเป็นฉบับไทยผู้แปลจึงได้เปลี่ยนจาก "หยก" มาเป็น "แก้ว" ซึ่งเป็นของมีค่าตามทัศนคติของคนไทย นอกจากหยกแล้วคนจีนยังถือว่า "ไข่มุก" เป็นของมีค่าอีกด้วย ดังตอนที่โลซกพูดกับบังทอง

จีน : 統曰：『吾欲投曹操去也』 肅曰：『此明珠暗投矣』

แปล : บังทองพูดว่า ข้าพเจ้าคิดจะไปอยู่กับโจโฉ โลซกจึงว่าท่านมีสติปัญญา จุกแก้วอันงาม ซึ่งไปอยู่ด้วยโจโฉ เหมือนไปอยู่ในที่มีคที่ลับไม่สมควร⁴

"การเช่นนี้เหมือนเอาไข่มุกที่สุกใสไปไว้ในที่มีค" เป็นความเปรียบเทียบที่เปรียบเทียบตัวละครที่ดีและมีสติปัญญาแต่ไปอยู่กับคนไม่ดี คนจีนถือว่าไข่มุกเป็นของมีค่า จึงได้นำไปเปรียบเทียบกับคนดีและมีสติปัญญา แต่คนไทยมิได้มีทัศนคติเช่นนั้น ดังนั้นผู้แปลจึงเปลี่ยนจาก "ไข่มุก" มาเป็น "แก้ว" ซึ่งเป็นของที่คนไทยรู้จักกันดี

¹ Lo Guan-zhōng, Sān-guo yan-yi, 1:644.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 753.

³ Lo Guan-zhōng, Sān-guo yan-yi, 2:452.

⁴ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 63.

6.3 ประวัติศาสตร์

การเปรียบเทียบตัวละครหรือเรื่องราวกับบุคคลหรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เป็นวิธีการเปรียบเทียบอย่างหนึ่งที่ควิจีนนิยมใช้ในงานของตน ที่เป็นดังนี้เพราะบุคคลในประวัติศาสตร์ หรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องราวที่คนจีนทั่วไปรู้จักกันดี แต่เมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลจะแปลเนื้อหาตามต้นฉบับไม่ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะคนไทยส่วนใหญ่ไม่รู้จักและไม่เข้าใจประวัติศาสตร์จีนดีพอ ดังนั้นผู้แปลจึงมักจะตัดทอนความเปรียบเทียบที่มีเนื้อหานำไปเปรียบเทียบกับบุคคลหรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ใ้แก่

ก. เปรียบเทียบกับบุคคลในประวัติศาสตร์ ดังตอนที่หวกเจ๋งพูดเล่าปี่

จีน : 法正曰：『論其親疏，何異晉文之與懷嬴乎？』¹

แปล : หวกเจ๋งพูดว่า "ตามประเพณีนั้นห้ามแต่พี่น้องที่สนิทใกล้ชิดเท่านั้น แต่ไม่มีอะไรต่างจากจีนเหวินกับหวายหยินเลย?"

ไทย : หวกเจ๋งจึงพูดว่า ในอย่างธรรมเนียมนั้น ก็ระวังแต่พี่น้องที่สนิท นี่ข้าพเจ้าเห็นใกล้ชิดนัก ถ้าจะเอามาเป็นเมียก็ควรอยู่²

ความเปรียบในฉบับจีนเป็นการเปรียบเทียบการกระทำของตัวละครที่จะเอาน้องสาวของอู่อี้ซึ่งเคยเป็นภรรยาของเล่าม่อผู้ซึ่งเสียชีวิตไปแล้วมายกให้เป็นภรรยาของเล่าปี่ ว่าเหมือนเรื่องราวของจีนเหวินกับหวายหยิน หวายหยินเป็นบุตรสาวของจินมู่กงในสมัยชุนชิว แรกบิดายกให้เป็นภรรยาของจีนหวายกง ต่อมาเป็นภรรยาของบุตรจีนเหวินกง ผู้ซึ่งมีศักดิ์เป็นน้องของจีนหวายกง³ เมื่อแปลเป็นฉบับไทยผู้แปล

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:620.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 436.

³ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:622.

ได้ตัดความเปรียบนี้ออกไป ทั้งนี้เป็นเพราะคนไทยไม่รู้จักเรื่องราวของจีนเหวินกับ
หวายหยิน

ข. เปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ดังตอนที่ตัวเองพูดกับโจโจ

จีน : 吾乃天下名士，用為鼓吏，是猶陽貨輕仲尼，藏
倉毀孟子耳！¹

แปล : ข้าพเจ้าเป็นผู้มีชื่อเสียงเลื่องลือไปทั้งแผ่นดิน แต่ถูกใช้ให้ไปตีกลองก็เป็น
เหมือนกับหยังฮวาถูกชงจื้อ จิ้งซังคอยชกขวางเม่งจื้อ

ไทย : ทุกวันนี้คนทั้งแผ่นดินนับถือว่เรามีสติปัญญา แลตัวมากุหมิ่นให้เราเป็นคนตี
กลอง เพราะมิได้รู้จักคนดีแลชั่ว ครั้นนี้ตัวก็คึกการใหญ่หลวง ซึ่งจะไม่นับถือ
เราผู้มีสติปัญญานั้นไม่ควร²

ความเปรียบในฉบับจีนเป็นการเปรียบเทียบตัวละครที่ถูกกลั่นแกล้ง และชก-
ขวางไม่ให้ได้รับความเจริญก้าวหน้าเหมือนกับหยังฮวาถูกชงจื้อ และจิ้งซังทำร้าย
เม่งจื้อ หยังฮวาเป็นบุคคลที่มีใบหน้าคล้ายกับชงจื้อ แต่มีความประพฤติแตกต่างกัน
ชงจื้อเป็นนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงและจะทำแต่ความดีงาม ส่วนหยังฮวาเป็นคนที่มีความ
ประพฤติไม่ดี มักจะทำอะไรที่ไม่สมควร จึงทำให้คนเข้าใจผิดเสมอคิดว่าชงจื้อเป็นผู้ที่
มีความประพฤติไม่เหมาะสม และเป็นสาเหตุทำให้ชงจื้อเสียชื่อเสียงไปหากคนเข้าใจ
ผิด ส่วนจิ้งซังเป็นขุนนางในสมัยจ้านกั๋ว 戰國 ในสมัยที่จิ้งซังเป็นขุนนางใหญ่ใน
ราชสำนัก พระเจ้าแผ่นดินมีพระราชประสงค์อยากจะพบเม่งจื้อผู้เป็นนักปราชญ์ที่มี
ชื่อเสียงในสมัยนั้น แต่จิ้งซังพยายามกีดกันไม่ให้เม่งจื้อได้พบกับพระเจ้าแผ่นดิน ดังนั้น
คนในสมัยหลังจึงกล่าวว่าจิ้งซังเป็นคนคอยชกขวางและทำร้ายเม่งจื้อ เพราะถ้าหาก
ว่าพระเจ้าแผ่นดินได้พบกับเม่งจื้อ เม่งจื้ออาจจะได้รับความเจริญรุ่งเรืองกว่าที่เป็นอยู่
เพราะเม่งจื้อเป็นนักปราชญ์ที่มีความสามารถและพระเจ้าแผ่นดินอาจจะอุปถัมภ์ให้
เจริญขึ้นด้วย เมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลได้ตัดความเปรียบนี้ออกไป ทั้งนี้เป็นเพราะ
คนไทยไม่รู้จักเรื่องราวของหยังฮวา และจิ้งซัง

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1: 188.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 470.

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยยังเห็นว่า การที่ผู้แปลเพิ่มเติมข้อความเข้าไปในเรื่องเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น หรือการคัดทอนเนื้อความบางตอนเพื่อให้เรื่องดำเนินไปอย่างรวดเร็วและกระชับก็เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการแปลเรื่องสามก๊กด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าความแตกต่างของความเปรียบในสามก๊กฉบับจีนกับฉบับไทย มีสาเหตุเนื่องมาจากประเทศจีนและประเทศไทยมีสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ดังนั้นในการแปลจึงมีการเปลี่ยนแปลง คัดทอน เพิ่มเติมความเปรียบบางความเปรียบ ทั้งนี้ก็เพื่อให้อ่านแล้วเข้าใจได้ง่ายขึ้น และที่เป็นดังนี้ก็เพราะว่าในสมัยที่แปลนั้นไม่มีการใช้เชิงอรรถ หรือวงเล็บอธิบายข้อความที่เข้าใจยาก การศึกษาเปรียบเทียบความเปรียบในสามก๊กทั้งฉบับจีนและฉบับไทยทำให้เห็นสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ทัศนคติ ความเชื่อ และประวัติศาสตร์ของจีนและของไทยได้เป็นอย่างดี ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้แปลที่สามารถแก้ไขปัญหาของการแปลได้อย่างดีเยี่ยม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย